

Dalios Tamošauskaitės knygos „Vabalai“ (Vilnius: „Versus Aureus“, 2013) viršelis. Dailininkas Saulius Bajorinas

„TAI, KAS
PASIUTUSIAI
TIKRA...“

DANUTĖ MUKIENĖ

Įdomu stebėti, kaip auga žmogus, kaip jis bręsta, keičiasi... Žiūrėk, susitinki jį po metų, kitų ir jau sunkiai atpažįsti.

Dalią prisiminu dar moksleivę. Tais metais Skuodo rajono laikraščio „Mūsų žodis“ redakcijoje dažnai sulaukdavome jos laiškų. Būdavo tai trumpos žinutės apie Mosėdžio vidurinės mokyklos gyvenimą, būdavo ir eilėraščių, prozos kūrinėlių. Baigusi mokyklą, netruko ir pati redakcijoje įsidarbinti. Šiandien ji jai jau ir vadovauja. Na o eilėraščiukai tapo eilėraščiais. Šiemet, kai gyvenimo keliu jau nužingsniuota keturiasdešimt pavasarių, pasirodė ir pirmoji knyga – „Vabalai“ (išleido „Versus aureus“ leidykla, redagavo Justinas Kubilius. Knygos dailininkas – Saulius Bajorinas).

Gruodžio 11 d. šiltame ir puikia kanklių muzika išgrynintame Lietuvos rašytojų sąjungos klubo surengtame knygos sutikime Dalios, kaip debiutuojančios autorės, eilės buvo sutiktos kiek neįprastai. Pirmą knygą, tačiau, pasak tą vakaro kalbėjusio literatūrologo Regimanto Tamošaičio, stipri.

Dalia savo kūryba gerokai nustebino ne tik skaitytojus, bet ir pačius leidėjus, kurie knygos metrikoje rašo, kad jos „trumpi, bet nelyginant žaibas sutelkti eilėraščiai – antisentimentalūs, skaudžiai egzistenciški ir griauinantys, ir teigiantys humanistines vertybes. Į pasaulį ir save žvelgiama ironiškai ar net sarkastiškai, nevengiama paradokso ir absurdo elementų. Vis dėlto gelmė – sunkiai slepiama meilė gyvuojančioms dvasios ir būties apraiškoms.“

Knygos redaktorius Justinas Kubilius – Dalios žemietis, iš to paties Skuodo rajono, tik Dalia dar vis ten, o Justinas jau seniai Vilniuje. Ir ne tik knygas redaguoja. Ir eiles rašo, ir kaip literatūros kritikas gana plačiai Lietuvoje žinomas ir gerai vertinamas. Žinau, kad jis, vidų visada būdamas tikru žemaičiu, žodžių šiaip nemėto. Tačiau šį kartą, net ir būdamas knygos krikštėviu, pats Dalią paskatinęs tai, kas parašyta, sudėti į knygą, apie šį debiutinį leidinį itin gražiai kalba. Tai, kas buvo jo išmastyta, kas susigulėjo rengiant leidinį spaudai, sudėta į vieno puslapio knygos palydimąjį žodį. Justinas rašo:

„Eilėraščiai – nelyginant vabalai. Nespėsi apsižiūrėti, o jie jau ropoja, čiažiai krebžda tuščiuose popieriaus lapuose, bjauriai ištykšta į visu greičiu lekiančio automobilio priekinį stiklą – tai mūsų iliuzijos į kietą ir rupią egzistencijos sieną!.. Arba tarsi tarakonai pradingsta plyšyje tarp viryklės ir kriauklės, vos tik įžiebus šviesą: ak, kad mirtis taip išsigąstų, kai mus pamatys. Eilėraščiukai tarsi smilga galima prasiurbinti skylę į amžinąjį gyvenimą, bet ją apspjauna kažkoks baisiai įsiutęs vabzdys; o štai eilėraštis – tasai „Rudenėjantis uodas – / Tarytum druido vėlė – / Dzyravo dzyravo / Man apie prigimtį... / Kol išsiurbė visą / Moterišką kantrybę. / Priplojau tą niekšą!.. / Bet kas atlikta – atlikta: / Dabar aš biseksuali.“

Ir moderni. Tų vabalų rašymas leidžia suprasti, kad „Beprasmiška / Plėšyt / Sparnus arba / Traukti / Kojas – / Geriausia /

Atimti / Viltį.“ Tegu galų gale suvokia menką savąją prasmę. Sizifo prasmę.

Tačiau bjauriausia yra tai, kad eilėraščiai vabalai turi saugius namus, kur gali dauginintis bei nekludomi veistis. Tai modernioji sąmonė ir traukianti pirmąjį būvį sąmonė. Ir nėra jie, tie vabalai, visiškai prieš Dievą ir žmones nekalti: būdami, kaip jiems ir dera, virtualūs ir biseksualūs, jie graužia pačius dvasinės būties pagrindus, estetiškai ardo ne tik smegenis, bet ir egzistencinį audinį – gyvenimą, sukeldami radikalią abejonę viskuo, naikindami dvasios pertvaras lyg kokios kinivarpos. Egzistuosdami be galo maži, nauji ir standūs, jie nuožmiai puola tai, kas ilga, pasvirę ir sena – tradiciją.

To negana. Per savo mažumą jie ima sklisti ir skeistis, visą užimdami erdvę, – kaip tos Baudelaire'o „Kačių“ akys, sugėrusios žvaigždynus ir kosminį šaltį. „Aš / Nieko / Nesakau. Bet / Kiti / Girdi / Tylą / Manyje. Ir / Apkursta.“

Autorė norėtų likti incognito. Tad skaitytojui tikrai nėra būtina žinoti, kad gimė Mosėdyje ir kad magistrė, kad vakarais rašo ilgus žemaitiškus eilėraščius ir kad laureatė, kad neįmanoma vienu kartu atrodyti ir būti.

Bus sunku išlikti nežinomai, mat „Vabalai“ jau visur ropoja, jau išduoda Autorę ir užima savo teritoriją – dvasią. Jau kėsina į ramią skaitytojo gyvenimą ir sąmonę.“

Taip. Dalia žemaitė. Dar rašo ir žemaitiškus eilėraščius. Ir yra tapusi tarmiškai rašomos kūrybos konkurso laureate. Tačiau pati nubrėžia aiškią takoskyrą tarp savo žemaitiškos kūrybos ir to, kas jos parašoma bendrine lietuvių kalba. Ten ji – Zabitiienė, čia – Tamošauskaitė.

Ji – pavasario vaikas. Gimė balandžio dvidešimt trečią. „Už faktą, kad gimiau, bent jau kol kas mano gyvenime svarbesnių nebuvo. Mat, jeigu nebūčiau gimusi, nebūčiau ir rašiusi. Jei nebūčiau rašiusi, nebūtų ir šios knygelės. O kada gimiau?.. Esu šventai įsitikinusi, jog pačiu laiku. Nors šešiolikmečiams atrodau tikra senė, o aštuoniasdešimtmečiams – visiškai vaikas. Tiesa, dabar taip madinga *super ego!*.. Aš baigiau... Aš įgijau... Aš dalyvavau... Aš laimėjau... Aš tapau... Bet kuriam galui?! Juk, kai paskelbi, ką vaidini, visi pradeda reikalauti, kad tai darytum tobulai. O kai nežino, ką... Būna gerai taip, kaip yra. Štai ir dabar suži-

notų kas, kad stalčiuje slepiu porą humanitarinių diplomų, iškart pultų tekstuose ieškoti to, ko ten galbūt visai nėra. Neradę baisiausiai nusiviltų... Ar netgi supyktų... Tad geriau jokio konkretumo – visiškai laisva improvizacija. Arba pirmojo įspūdžio laisvė.“ – taip Dalia pati knygoje pristato skaitytojui. O mes... Matyt, tiems, kas dar neturi Dalios knygos, kas tik šiame žurnale pirmą kartą skaitys jos eilėraščius, turime pasakyti, kad knyga visai ne apie vabalus... Tai suprantį vos paėmęs knygą į rankas. Tai išduoda jos viršelį, smulkutės iliustracijos prie kiekvieno čia spausdinamo eilėraščiuko. Blakės, blusos, uodai, musės, drugiai, kinivarpos, vorai, skruzdės, laumžirgiai, tarakonai, auksaakės... Tai mes patys, tik kitais pavaldais. Ir tai mūsų gyvenimas. Dalia sako, kad nerašo proza, bet skaitau: „Užsimojau tik pritrėkšt įkyrią musę, / O išsitečiau visą staltiesę...“ Tai – gyvenimo proza, filosofija, reali tikrovė, su kuria kiekvienas susiduriame... Ir dar... Tai nėra pirmoji Dalios kaip jau subrendusios, nors tik dabar poezijos knyga solidžiai debiutuojančios bendrine lietuvių kalba rašančios poetės prisistatymas poeziją skaitančiai ir ją tyrinėjančiai bendruomenei. Jos eilėraščiai yra buvę publikuoti „Literatūroje ir mene“, „Metuose“, skelbiami internetiniame leidinyje „Šiuolaikinės lietuvių literatūros antologijoje Tekstai“ www.tekstai.lt/. Ten ir čia, „Vabaluose“, ji rašo: Kartais / Viskas taip / Pasiutuusiai / Tikra!.. Kad / Bemat / Supranti, jog / Sapnuoji.

Ši knyga, man, kažkada pažinojusiai Dalią dar mokinukę, dar tik besimokančią rašyti, atrodo tikra... Geras sapnas... Pakirdus iš jo, norisi paimti tą knygą ir ją dar kartą paskaityti...

EILĖRAŠČIAI

Iš knygos „Vabalai“

DALIA
TAMOŠAUSKAITĖ

Aš
Nemėgstu
Oduolių. Tad
Nebijau
Jokių
Pagundų.

Kiek tik
Girdžiu
Kitus
Apie mene
Šnekant,
Tiek
Savęs
Nepažįstu.

O dar
Sako
Nėra
Reinkarnacijos...

Tai
Ne
Keiksmazodžiai –
Patys
Švelniausi
Žodžiai:
Jei
Bent kiek
Mylėtum,
Išgirstum.

Kai atima
Tai, kas
Brangiausia,
Ką kita jau
Pats
Atiduodi. Tad
Prašyti, kad
Pasiimtų ir
Tave,
Beprasmiška:
Dievui
Nevykėliai
Nereikalingi.

Niekada
Nenorėjau būt
Kregždė.
Geriau koks
Nukeipėlis
Uodas.
Būt
Prarytam
Paprasciau
Nei
Praryti.

Būtų gal ir nieko...
Jei netrukdytų
Praję gyvenimai:
Matau žmogų
Pirmą kartą...
O jau nekenčiu.

Ištiškę ant
Mašinos
Stiklo
Šlykščiai
Atrodo net
Patys
Gražiausi
Drugeliai.

Mirties estetika
Kitokia nei
Gyvenimo:
Mirti
Vienu
Smūgiu
Į stiklą
Lemta
Tik
Išrinktiesiems.

Jeigu
Visa
Kartojas,
Tu
Tapsi
Manim. Tad
Visa,
Kas
Tavo,
Neturi
Prasmės.

Viskas
Pavirsta
Į nieką. Ir

Iš nieko
Viskas
Atsiranda.

Bet nuo to,
Kaip
Tai
Pasakysi,
Priklauso, ar
Geras
Bus
Eilėraštis.

Niekas nėra pavojingiau
Už katę, besiglaustančią apie
kojas...
Susirangiusią skreite...
Murkuojančią į pažastį...
Ar lyžtelėjusią pasmakrę...
Švelnumas ima vergijon
Greičiau už bet kokį tironą.

Jeigu tik
Galėčiau, dar
Šįvakar
Implantuočiau
Katei
Savo
Sielą
Ne iš meilės –
Iš keršto.

Niekada
Negrįžtu
Prie
Savo
Eilėraščių:
Neišnešioti
Naujagimiai
Priauga
Svorio,
Mintys –
Niekada.

Jūrų žvaigždė.
Jūrų arklukas.
Jūrų liūtas.
Jūrų velnias.
Jūrų ežys.

Aš irgi iš jūros.
O mane
Verčia skristi!..
Ir dar keikiasi, kad
Negaliu.